

Klimakrisen krever en ny økonomi

KLIMA

Arne Øgaard og
Ove Jakobsen

Klimatoppmøtet i København bidro lite for å forhindre de alvorlige skadevirkningene som FN's klimapanel frykter. Vi må likevel fortsette med å sette i verk tiltak som bidrar til å redusere skadevirkningene på globalt nivå (*top-down*) samtidig som vi utvikler løsninger på lokalt nivå (*bottom-up*). Det vil si at vi i tillegg til kvotehandel, vern av regnskog og utvikling av teknologi til rensing og fornybar energi, også må rette fokuset mot økt livskvalitet som alternativ til økonomisk vekst. Vi har registrert at det mest virkningsfulle «klimatiltaket» hittil har vært finanskrisen og den reduksjonen i produksjon og forbruk som denne medførte. Dette viser oss det alle vet, men som ingen politiker våger å uttale, nemlig at det globale forbruket av energi og materielle produkter må ned. Det vil si at hvis vi skal oppnå en bærekraftig og rettferdig verden, må forbruket betydelig ned blant oss som lever i den økonomiske overklassen samtidig som forbruket må opp for de milliarder av mennesker som i dag lever i stor fattigdom.

Problemet er at finanskrisen blir forsøkt løst ved å stimulere til ny vekst gjennom tilførsler av kapital til de som allerede har mest. Dette viser at verdens ledende økonomer og politikere ikke har tatt innover seg sammenhengen mellom økonomi og natur.

Det finnes ingen enkle oppskrifter, men et teoretisk grunnlag for en ny utvikling er blitt utarbeidet av økonomer som Kennet Boulding, Georgescu-Roegen og Ernst F. Schumacher. I Norge arbeidet Leif Holbæk-Hanssen (1917–1991) med disse spørsmålene allerede på 1970-tallet. Han var professor ved Norges Handelshøyskole og skisserte en mulig utviklingsvei som bygde på et konstruktivt samspill mellom økonomi, menneske og natur. Et utvalg av hans tekster er nylig utgitt i boka «Økonomi og samfunn – når

FOTO: AFP/SCANPIX

MÅ SKIFTE RETNING: Det globale forbruket må ned, skriver Arne Øgaard og Ove Jakobsen. Her USAs president Barack Obama under G20-toppmøtet i april 2009.

mennesket blir viktigst».

Holbæk-Hanssen var opptatt av å stille nye spørsmål, og uten at vi klarer å stille de dyptgripende spørsmålene, vil vi ikke være i stand å finne de nødvendige løsningene. Han stilte i likhet med Boulding, Georgescu-Roegen og Schumacher spørsmål ved de prinsippene som ligger til grunn for organiseringen av markedet.

Alternativet til konkurranse er samarbeid. For å løse de problemene vi nå har havnet i, trengs det samarbeid på mange ulike nivåer. I en global økonomi må politikerne arbeide fram internasjonale regler, men ifølge Holbæk-Hanssen kan ikke politikerne lede næringslivet.

«Verdens ledende økonomer og politikere har ikke tatt innover seg sammenhengen mellom økonomi og natur»

Det kan heller ikke styres av grådighet og trang til monopolistisk makt, men gjennom utvikling av integrerte samarbeidende nettverk kan markedsaktørene kontinuerlig bevisstgjøre hverandre om at målet er å bidra til løsninger som tjener individ, samfunn og natur, og ikke en størst mulig avkastning til investorene.

Næringslivets oppgave må være å sørge for en mest mulig rettferdig fordeling av varer og arbeid. Samar-

beid om felles oppgaver motvirker konkurranseøkonomiens tendens til å fremme egosentriske adferd. Både Schumacher og Holbæk-Hanssen påpekte at det viktigste motivet for å arbeide må være gleden av å gjøre en meningsfull oppgave sammen med andre. Forpliktende samarbeid bidrar til å fremme sosial forståelse.

Holbæk-Hanssen var opptatt av forbrukeren som en aktiv part i det økonomiske livet. Inntil nå har det vist seg vanskelig å aktivisere forbrukere til en slik innsats selv om nettopp denne gruppen har et stort potensial til samfunnsforandring. Sivilsamfunnet er ikke bare summen av enkeltpersoner som bevisst betaler mer for økologiske varer og Fairtrade-produkter eller støtter opp om «social banking». Sivilsamfunnet er også alle de ikkestatlige organisasjonene som arbeider for endringer.

I den grad forbrukerne i større grad slår seg sammen og deltar aktivt i det økonomiske livet, kan de bidra til å finne «bottom-up»-løsninger på klimautfordringen.

Arne Øgaard,
forfatter, redaktør i Pengevirke og styremedlem i Cultura Bank

aroegaa@online.no

Ove Jakobsen,
professor ved Senter for økologisk økonomi og etikk, Handelshøgskolen i Bodø

ove.jakobsen@hibo.no